

“ISTORIA ASCUNSĂ” A VIETII SPORTIVE DIN TRANSILVANIA ȘI BANAT ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

Ciprian Marinuț

Mulți dintre pasionații de sport sunt probabil familiarizați cu succesele din perioada interbelică înscrise în palmaresul unor cluburi precum Chinezul Timișoara, Ripensia Timișoara, UD Reșița, CA Oradea, Universitatea Cluj, CAM Petroșani, Colțea Brașov, Politehnica Timișoara ori IAR Brașov. Aceste grupări sportive au intrat în istoria sportului românesc prin performanțele de excepție obținute, prin numărul mare de sportivi pe care l-au furnizat loturilor naționale ori pe care i-au trimis la Jocurile Olimpice și Campionatele Mondiale. Dar viața cluburilor și asociațiilor sportive din Transilvania și Banat, în perioada interbelică, a cuprins mai mult decât “istoria vizibilă” reprezentată de performanțele obținute și de participarea în competiții a sportivilor din respectivele grupări. Există și o parte pe care am putea să o numim “istoria ascunsă” a activității acestor organizații sportive din Transilvania și Banat care este mai puțin cunoscută și care reprezintă preocuparea principală a acestui articol.

În anii de început ai perioadei interbelice, pentru o mare parte a populației României sportul era o activitate stranie, puțin cunoscută, și care încă provoca reticență în viața socială. Elocvent pentru a ilustra la ce nivel de “straniu” era sportul în unele regiuni ale României este un articol apărut în anul 1931 care prezintă o întâmplare prin care a trecut un ofițer înalt, spătos, un adevărat Hercule. Acest militar, care era printre altele recordman național la pentatlon, transferat din mediul sportiv de la Bistrița într-un orașel din Moldova a fost la un pas de a fi snopit în bătaie de localnici, pe motiv că ar fi nebun, pentru că alerga îmbrăcat sumar pe stradă, având în mână o suliță și un disc, la întoarcerea de la antrenamentul efectuat pe dealuri. Ofițerul a fost scăpat din mâinile celor care îl credeau nebun pentru că alerga, doar pentru că a fost recunoscut de niște soldați din unitatea sa care treceau întâmplător pe acolo¹.

Pe baza acestor coordonate, se poate spune încă din start că multe dintre acțiunile celor care cochetau cu sportul în cadrul cluburilor sportive din Transilvania și Banat au stat sub semnul naivității și nepriceperii. Vom analiza și ilustra aceste aspecte prin prisma unor documente de constituire

---

¹ R., *Ca la noi la nimeni*, în “Gazeta sporturilor”, 25 aprilie 1931, p. 1.

a unor cluburi, dar și prin cea a problemelor întâmpinate în omologarea unor recorduri.

Un alt element specific al activității cluburilor sportive din Transilvania și Banat care va fi analizat este de reprezentat problemele cu minoritățile. Au existat conflicte inter-etnice și un dublu standard în judecarea sportivilor având o etnie diferită de cea română. Recunoscuți și aplaudați, în general, pentru valoarea și performanțele lor, aceștia au fost în multe situații acuzați în urma rezultatelor nefavorabile doar pentru simplul fapt că nu erau români. Punctele extreme ale acestor situații au fost reprezentate de unele campanii și politici de românizare ale echipelor și cluburilor, însă succesul acestora a fost relativ mic.

Articolul de față își propune să ilustreze și atitudinea diferită a cluburilor din Transilvania și Banat comparativ cu cele din Vechiul Regat în privința profesionalismului jucătorilor de fotbal. Grupările din fostele teritorii habsburgice au fost acuzate de multe ori – și uneori pe bună dreptate – de practicarea unui profesionalism mascat, dar au fost și primele care și-au asumat oficial adoptarea profesionalismului și au militat pentru acceptarea acestuia. În legătură directă cu profesionismul a existat și fenomenul de racolaj al jucătorilor de la cluburile din Transilvania și Banat de către echipele profesioniste din Ungaria și apoi și de către grupările din București. Vom face referiri și la tangențele sportului cu politica, arătând că sportul era promovată în zona marilor unități economice cu scopul de a distra astfel atenția de la eventualele preocupări politice sau că se încerca folosirea sa ca mijloc de atragere de capital electoral. Un alt aspect specific al vieții cluburilor din Transilvania și Banat în perioada interbelică care va fi analizat în cadrul lucrării este reprezentat de componenta socială a celor care erau implicați, pentru a ilustra difuzarea sportului la nivelul diferitelor clase sociale.

Cele mai multe dintre aceste tematici care vor fi abordate și analizate în cadrul articolului pot fi asociate într-un fel sau altul cu cele șase arii majore de cercetare ale istoriei sportului identificate de Allen Guttmann, unul dintre cei mai valoroși istorici sportivi americani. “Istoriografic, la intersecția sportului cu politica pot fi identificate șase arii majore de cercetare. Germani, italienii și într-o mai mică măsură japonezii au scris extensiv despre rolul sportului în cadrul regimului fascist. Au fost de asemenea numeroase eforturi de a analiza rolul sportului în societățile comuniste și s-a acordat o atenție considerabilă sportului muncitoresc al anilor 1920 și 1930. Mulți istorici, în special, dar nu exclusiv, din Africa de Sud, USA, Australia și Irlanda, s-au preocupat de intersecția sportului cu politica și cu problemele de rasă și etnie (etnicitate). Istoricii europeni și americani au scris de asemenea cu considerabilă pasiune despre politică, sport și discriminarea de gen. Jocurile

Olimpice pe care fondatorul le-a creat și cu intenția de a fi o forță politică au suscitât al cincilea nivel de atenție din partea istoricilor sportului. Un mic, dar prolific grup de istorici și sociologi germani și francezi neo-marxiști, au argumentat că sporturile moderne sunt o oglindă perfectă a instituțiilor capitaliste și sunt inerent represive”².

Naivitate și nepricepere locală

Evident primele semne de naivitate și lipsă de viziune le-am semnalat în documentele de constituire ale unor cluburi apărute între anii 1919-1921, când s-a înregistrat un elan la capitolul fondării de asociații sportive, fără a se ști însă exact ce înseamnă o astfel de entitate. Aceste documente erau clare și bine puse la punct din perspectiva organizatorică, a colectării de taxe și a stabilirii limbii de comunicare. Însă erau aproape goale de conținut și lipsite de concretețe în privința activităților sportive propriu-zise și, în plus, erau total lipsite de viziune asupra vremurilor. Astfel, “Statutele Clubului Sportiv Român din Deva care ia ființă în 1 Iunie anul Dlui 1919 cu sediul în Deva”³ are doar două-trei rânduri rezervate scopului societății. La capitolul doi intitulat “Scopul, limba și sigiliul” se arată că: “Scopul societății acesteia este: deprinderi în exercițiile gimnastice, în scrima etc. Întrucât se poate și favorizează timpul, se fixează termin anumit și pentru deprinderi de înot și nu exclude nici tenisul”.⁴ Nu se precizează sub ce formă se vor organiza aceste acțiuni și ce manifestări vor fi întreprinse în acest sens și nici cine se va ocupa de aceste activități, liniile de activitate ale clubului fiind foarte vagi comparativ cu claritatea acțiunilor de colectare a taxelor, spre exemplu. Lipsa de viziune asupra vremurilor și de conectare la realitate este ilustrată de o prevedere a Capitolului “5. Membrii clubului”, unde se precizează că numai bărbații pot fi membrii ai clubului, deși femeile erau deja acceptate în numeroase competiții sportive, cu toate că, în România, nu aveau încă drept de vot: “Membru al acestui Club Sportiv poate fi numai bărbat viguros, independent, cu trecut și mai cu seamă cu prezent neescepționabil”.⁵ De altfel, acest Club Sportiv Român din Deva a avut viață scurtă, dispărând în anul 1924, fără a avea vreo activitate cât de cât notabilă.

O altă fațetă a nepriceperii am constatat în legătură cu modul de amenajare a bazelor sportive și a instalațiilor de concurs. Astfel, deși nou

---

² Allen Guttman, *Sport, Politics and the engaged historian*, în “Journal of Contemporary History”, 38, 3, *Sport and Politics*, 2003, p. 363-375.

³ DJHAN (Direcția Județeană Hunedoara a Arhivelor Naționale), fond *Clubul Sportiv Român Deva*, dosar 106/1920, f. 1-12.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

inauguratul Stadion din Brașov era unul foarte modern pentru vremea respectivă, s-a dovedit că pistele de alergare sunt neregulate, iar recordurile stabilite nu au putut fi omologate. Din cauza necunoașterii regulamentelor, pista de atletism a bazei sportive de la Brașov a fost construită cu o înclinare superioară celei regulate, iar toate recordurile stabilite în anul 1923 au fost anulate. “(...) omologarea recordurilor stabilite la Campionatele Naționale de Atletism, ținute în 1923, la Brașov este ținută în suspensie, pe motiv că panta arenei ar fi superioară cotei regulate. Comisia Centrală de Atletism a orânduit o expertiză inginerescă și putem spune azi că rezultatul este absolut defavorabil arenei de la Brașov. Dl. căpitan Aron Laurian a trimis un raport din care se constată că înclinarea pistei de 100 de metri este de 3 cm (...) prin urmare o înclinare superioară la înclinarea regulate. Prin urmare toate recordurile stabilite la Brașov, nu se vor putea omologa spre marele regret al tuturor”⁶.

Lamentări după eșecurile internaționale

Cel mai evident și specific aspect al receptării și evaluării activității sportive din această perioadă este dublul standard în judecarea sportivilor “minoritari”, manifestat prin lamentări și acuzații, atunci când echipele noastre erau învinse de cele din străinătate. Astfel dacă sportivii minoritari erau laudabili și adevărați campioni atunci când contribuiau major la o victorie a clubului lor sau a echipei naționale a României, aceiași “minoritari” deveneau țapi ispășitori în caz de eșec. Exemplul cel mai relevant în acest sens este oferit de reacția presei vremii după înfrângerea echipei naționale de fotbal a României la Jocurile Olimpice din anul 1924, de la Paris, scor 0-6 în fața Olandei. “ (...) Printre altele am zis că nu este oportun pentru prestigiul nostru național să facem prima apariție la marile concursuri olimpice cu un produs care nu a izvorât din munca sportului românesc, ci care a fost moștenit prin evenimente politice de la o națiune cu care astăzi încă nu avem raporturi prietenești⁷. Pe aceeași idee, dar utilizând acuzații directe, un ziar din Cluj a avut un mesaj extrem de dur la adresa jucătorilor ne-români din reprezentativa tricoloră. “(...) Din spusele distinșilor membri ai clubului Universitatea care au fost la Olimpiadă, și anume ale domnilor Guga, Bonciucat și Lazăr, reiese că înfrângerea se datorește în bună parte lipsei de însuflețire a jucătorilor ne-români din reprezentativă. Atât în timpul meciului,

⁶ *Atletism: Spre decepția tuturor, recordurile stabilite la Brașov nu se vor putea omologa*, în “Ecolul sportiv”, 19 ianuarie 1924, p. 1.

⁷ *Olanda - România 6-0. Înfrângere rușinoasă la prima întâlnire*, în “Ecolul sportiv”, 31 mai 1924, p. 1.

cât și după, ei nu făceau nici un secret că le este indiferent succesul sau insuccesul României”⁸.

Naivitatea, ignoranța și distanța ce separa România și sportul românesc față de alte țări care erau mult mai dezvoltate din această perspectivă este bine ilustrată de o paralelă între realitatea sportivă a țării noastre și cea din Franța. “Ar fi desigur ridicol să ne comparăm cu alte neamuri mai bătrâne în sport și, în fața inferiorității noastre, să ne socotim nemernici, și să tragem concluzia de mai sus. Valoarea intrinsecă a sportului românesc oricât de redusă ar fi ne dă speranța că într-o zi vom fi și noi mai sus. (...) Ceea ce însă este de natură să ne îngrijoreze este faptul că sportul nu a ajuns ceva general admis în viața socială a țării noastre. Și lucrul acesta are o deosebită importanță, o importanță pe care n-o poți aprecia la justa valoare decât trecând în altă țară. (...) Pe masă sunt 10-12 cotidiene franceze. Fiecare are cel puțin trei coloane de sport, indiferent de culoarea politică sau socială. Intri în orice școală și ești sigur că găsești la tabela de afișaj convocări și programe de asociații sportive ale școlii. În marile magazine sau întreprinderi industriale, același lucru. Fiecare om care trece pe stradă dacă nu este vreun practicant în vreo ramură de sport, știe în orice caz ce înseamnă, ce rost are mișcarea sportivă. (...) Într-un cuvânt, viața sportivă și-a câștigat locul în societate și în viața economică sau cea artistică. (...) În schimb, sportul românesc contează în viața publică tot atât cât contează o întreprindere de cârnați sau o societate de pompe funebre. Poate chiar mai puțin. Aici, pe tărâmul acesta al ignoranței, trebuie să se dea lupta cea mare. (...) De aceea fiecare sportiv de la noi ar trebui să-și asume un rol de propagandă. Cred că nu ar fi rău, dacă o dată pe an, la o dată fixă, s-ar organiza o procesiune pe străzi a tuturor cluburilor cu toți membri îmbrăcați în costume de sport. Transformarea aceasta colectivă în oameni - sandwich ar aduce poate interesul masei pentru nebunia secolului”⁹.

Elementul românesc vs. elementul minoritar

Disputele cu caracter inter-etnic au fost la ordinea zilei în activitatea sportivă a perioadei interbelice, fiind mai pregnante în primii ani de după Unirea de la 1 decembrie 1918. Schimbările majore generate de trecerea Transilvaniei și Banatului în cadrul României au fost îmbrățișate de populația românească majoritară, dar au displăcut celei minoritare, în special celei de etnie maghiară. Pentru a avea o imagine de ansamblu asupra populației României Mari în perioada interbelică trebuie precizat că la recensământul

⁸ *Odiseea fotbaliștilor la Olimpiadă. Raportul către Comitetul Regional. Declarațiile jucătorilor români de rasă*, în “Clujul românesc”, 15 iunie 1924, p. 4.

⁹ Petre Sadoveanu, *Suntem în urmă...*, în “Gazeta sporturilor”, 28 octombrie 1925, p. 1.

din 1930 structura etnică a populației era diversă. Majoritatea de 71,9 la sută erau români, însă 7,9 la sută erau unguri, 4,1 la sută germani și 4 la sută evrei, în vreme ce ucraineni, rușii, bulgarii, țigani și alte etnii au avut o prezență respectabilă¹⁰. Analizată însă din perspectiva urban – rural, situația era radical schimbată, întrucât românii constituiau doar 58,6% din populația urbană. La fel se prezentau lucrurile și din perspectivă regională, întrucât în 1930, în Transilvania și Banat românii reprezentau puțin mai mult de jumătate din populație (57,8%), iar maghiarii erau aproape de un sfert (24,4%). În plus, din perspectiva regionalismului sportiv, maghiarii erau mai bine reprezentați în mediul urban, cu 37,9% din populația urbană transilvană față de 35% care erau români¹¹, iar sportul era mai dezvoltat la orașe decât la sate.

Așa stând lucrurile, au existat frecșuri, neînțelegeri, dispute, iar scena competițiilor sportive a fost una dintre principalele locații în care acestea s-au manifestat. În cadrul activităților competiționale sportive, aceste divergențe au avut tot soiul de manifestări concrete, de la declarații și acuzații, la bătăi și lovituri sub centură. Cel mai frecvent aceste conflicte s-au consemnat la Cluj, Arad, Satu Mare, Oradea și Timișoara, între echipele nou apărute cu scopul afirmării elementului românesc și cele ale minoritarilor maghiari, și au fost ne semnificative numeric în confruntările între echipele din Vechiul Regat și cele ale minoritarilor din Transilvania. O astfel de situație în care războiul s-a purtat la nivelul declarațiilor este prezentată de un oficial al unui club din Banat care susținea că toate relele ce se spun despre clubul său sunt născocirea minților celor care sunt împotriva cluburilor românești. “(...) Clubul Unirea nu este amenințat de nici un pericol de dizolvare. Știrile ce au circulat în această direcție sunt lansate de oameni care privesc cu ochi răi înălțarea unui club românesc în Banat. Situația societății noastre este foarte bună și sperăm că am făcut o operă prea trainică pentru a fi expusă așa ușor la dispariție. Conștienți de rolul ce-l avem de îndeplinit noi ne îndreptăm atenția spre tinerele elemente românești ce intră în club. Avem actualmente oameni luminați, printre care și un excelent doctor, care își dau toată osteneala pentru prepararea acestor juniori. Tragem nădejdea ca să avem în curând o echipă curat românească. (...)”¹². Un caz de boicot din partea echipelor minoritare din cauza unor presupuse decizii favorabile clubului românesc Victoria Cluj ale conducerii regionale a avut loc la Cluj. Toate

¹⁰ Irina Livezeanu, *Cultural politics in greater Romania: Regionalism, nation building, and ethnic struggle, 1918-1930*, Cornell University Press, Ithaca, New York, 1995, p. 9-10.

¹¹ *Ibidem*, p. 135.

¹² *De vorbă cu dl. maior Mihăilescu, de la clubul Unirea*, în “Ecoul sportiv”, 15 martie 1924, p. 2.

cluburile din localitate cu excepția Victoriei au decis să intre în grevă și au solicitat Comisiei de la București să intervină pentru a face dreptate: “Duminica trecută, cluburile clujene, cu excepția Victoriei, au făcut o manifestare de nemulțumire contra conducerii regionale pe care o învinovătesc de conduită arbitrară. S-a telegrafiat la București, cerându-se o serioasă anchetă. În semn de solidaritate, echipele figurând pe program au refuzat să joace. Publicul a fost înștiințat de situația imposibilă creată de instanțele regionale prin pancarte și prin grai de către conducătorii celor nouă cluburi de categoria I-a. Se pare că aceste neînțelegeri pornesc de la unele decizii luate în contra regulamentului de către fostul președinte al Comisiei centrale în favoarea clubului Victoria Cluj”¹³. O altă situație în care s-a ajuns la scandal și bătaie din cauza divergențelor dintre români și minoritari a fost semnalat în 1930 la turneul universitar de la Cluj, unde studenții minoritari clujeni au avut de împărțit și altceva în afara sportului cu colegii lor români de la alte universități. “Da! Este adevărat! Și la Cluj au fost scandaluri!. Și încă la turneul universitar. (...) Arbitri au lăsat jocul să degereze și atunci când n-au mai putut să-l stăpânească au șters-o. (...) Gazdele au provocat scandalul, oaspeții plecând fiecare cu câțiva răniți grav și ne doare ca români, pentru că în fața minoritarilor studenții clujeni - jucători (cu câteva excepții - onoare lor) - și-au martelat pur și simplu colegii din București și Timișoara. Opinia publică românească din Cluj este profund indignată de purtarea localnicilor (...)”¹⁴. În fine, o altă formă de manifestare a divergențelor inter-etnice a fost reprezentată de faptul că unificarea în sport și în viață socială între vechile și noile regiuni ale țării nu s-a produs decât pe alocuri și că în multe situații competițiile se organizau pe criterii regionale și nu pe cele ale valorii. “Șapte ani au trecut de la memorabila adunare generală a Federației Societăților de Sport, la care au fost reprezentate toate regiunile României întregite. Șapte ani de activitate - mai mult sau mai puțin intensă - și totuși UNIFICAREA, atât de necesară oricăror îndeletniciri sociale în țara noastră, nu s-a produs decât pe alocuri și într-o normă insuficientă. (...) Regionalismul absurd și incompetența - unul aici, altul dincolo - se manifestă în cele mai dăunătoare și odioase ale lor urmări. (...) Duminica trecută s-au desfășurat la Brăila Campionatele Naționale de ciclism. Au participat numai concurenți din localitate, din Galați și din Capitală. Regiunile Arad și Timișoara, unde ciclismul a luat un mare avânt, unde există un velodrom, unde alergătorii de mare valoare abundă, nu au găsit cu cale să participe. Tot duminica trecută s-a disputat pe parcursul Brăila - Galați cea mai importantă probă nautică din România. Regiunile Arad, Timișoara, Oradea mare și Cluj,

¹³ *La Cluj, nu domnește înțelegerea*, în “Gazeta Sporturilor”, 22 aprilie 1926, p. 1.

¹⁴ *Și la Cluj, scandaluri*, în “Gazeta Sporturilor”, 23 octombrie 1930, p. 1.

unde sportul nautic înflorește, și specialiștii de valoare nu lipsesc, n-au participat. (...) La Cluj, s-au disputat iarna trecută Campionatele Naționale (de patinaj) cu participarea exclusivă a localnicilor. La Timișoara, s-au disputat campionatele naționale de luptă cu participarea exclusivă a regiunilor Arad și Timișoara. La Târgu Mureș, s-au disputat campionatele naționale de vâslă și natație numai între localnici. Exemplele ar putea ajunge la o cifră înfricoșătoare. Singurul sport în care rezultatele conlucrării regiunilor cu centrul se manifestă strălucit este tenisul. Toți devotații celorlalte sporturi să ia exemplu (...) Șapte ani de rătăcire ajung!”¹⁵.

Un alt aspect al confruntărilor inter-etnice l-am identificat într-un raport al Districtului de fotbal Aiud¹⁶ care era subordonat Ligii Nord, cu sediul la Cluj. Pus să investigheze situația echipelor din districtul înființat în 1934 pe cenușa Districtului Turda, căpitanul Eugen Bedeleanu, care fusese numit președinte, a constatat că din cauza problemelor etnice la Turda își încetaseră activitatea toate echipele de fotbal din localitate. Astfel, cluburile Muncitorii și Sticla formate în majoritate din jucători minoritari (maghiari) care aparțineau de cele două fabrici din localitate și încetaseră activitatea din cauza divergențelor cu noul club românesc Energia. “Jucătorii acestor echipe ca origine erau amestecați și nu se făcea caz de naționalitate, întrucât fabrica dădea prioritate angajaților. Însă prin faptul că Turda este un oraș în majoritate cu minoritari, natural că și aceste echipe erau compuse din minoritari. De doi ani a încolțit ideea de a se face un club exclusiv românesc și în felul acesta s-a născut Energia (...). Clubul era ideea unor funcționari din Primărie. Pentru formarea unei echipe ei nu puteau avea jucători români decât dacă lua de la cele două echipe deja existente, fapt ce a dus la neînțelegeri între cele trei cluburi și la realitatea tristă că în Turda nu mai activa nici un club”¹⁷.

Profesionalism mascat și forțat și o mai bună adaptare la vremuri

Având în componență oameni care au trăit sub asupra unor străini, cluburile din Transilvania au adoptat uneori în strategia lor de organizare și funcționare sintagma cu care românii au rezistat vremurilor “zic ca ei și fac ca mine”. Cel mai clar s-a manifestat această atitudine în privința profesionalismului jucătorilor de fotbal, un subiect arzător și foarte disputat în acele vremuri. Pe plan internațional, existau câteva țări precum Anglia, Ungaria, Cehoslovacia și Austria care trecuseră la profesionalism și avuseseră

¹⁵ *Regionalism absurd și incompetență*, în “Gazeta Sporturilor”, 30 august 1927, p. 1.

¹⁶ Arhivele Naționale Alba Iulia, Fond *Districtul de Fotbal Aiud*, 1934/1935, fila 39.

¹⁷ *Ibidem*.

din această cauză divergențe cu FIFA și cu organizatorii Jocurilor Olimpice care le refuzaseră participarea la competițiilor lor. Existau și țări mai abile, precum Italia și Elveția, unde se acceptase prin regulament atât existența jucătorilor profesioniști, cât și a celor amatori care puteau să evolueze în aceeași competiție. În România, la modul oficial, fotbalul era practicat de jucători amatori, iar orice suspiciune de profesionalism era atacată cu ferocitate de presă, în special de cea din vechiul regat. Totuși, spre finalul deceniului doi (1927, 1928, 1929), în realitate existau destule echipe, în special din Transilvania, dar și din Vechiul Regat, care practicau măcar o formă mascată de profesionalism, în sensul că își plăteau într-un fel sau altul jucătorii. Cel mai evident caz este al clubului Chinezul Timișoara, multiplu campion național, care a și ajuns în situația de a se confrunta cu mari probleme financiare, din cauza sumelor imense, pentru vremea respectivă, cu care își plătea jucătorii. Dar practici asemănătoare au avut și alte cluburi, în special cele muncitorești, exemple în acest sens fiind Clubul Athletic al Minerilor din Petroșani sau UD Reșița.

O primă acuzație împotriva profesionalismului celor de la Chinezul a apărut în anul 1927 și a venit din partea rivalilor de la Clubul Athletic Timișoara, supărați că oficialii clubului campion le racolează jucătorii, ademenindu-i cu bani. “Clubul Athletic Timișoara (CAT) a depus o reclamație împotriva Chinezului pe care îl acuză de profesionalism, sub cuvânt că a remis jucătorului Rafinsky, trecut de la CAT la campioană, o sumă însemnată de bani și că a încercat cu mirajul banilor să atragă pe portarul emerit al CAT-ului, Csermak. Reclamația care a epuizat mai multe ședințe ale subcomisiei de fotbal a fost respinsă. După ce jucătorii Rafinsky și Rabb au trecut de la CAT la Chinezul cele două cluburi au încheiat un cartel prin care se obligă a nu mai primi nici un membru activ dintr-un club în celălalt. Un cartel de același fel s-a încheiat și între Banatul și RGMT”¹⁸. Comisia Centrală de Fotbal de la București a dat credit Comisiei locale care a respins acuzația, însă un an mai târziu “buba profesionalismului” s-a inflammat. Cluburile din Timișoara, Arad, Cluj și Oradea aveau de ținut piept echipelor profesioniste din Ungaria care își făcuseră o practică obișnuită din ademenirea celor mai buni jucători din Transilvania și Banat cu numeroase oferte foarte atractive financiar, iar unica variantă de supraviețuire era trecerea la profesionalism. O primă inițiativă asumată deschis aparținea unor grupări din Timișoara, iar rodul acesteia a fost apariția clubului Ripensia. “De mult sub inocenta mască a amatorismului se practică în anumite grupări un profesionalism fără pereche. Această măsură a fost luată în urma faptului că echipele din Timișoara,

---

¹⁸ *Activitatea sportivă în țară / Timișoara / Din Cluburi*, în “Gazeta Sporturilor”, 3 mai 1927, p. 2.

alarmate de plecările jucătorilor în Ungaria, caută prin profesionalism să păstreze jucătorii care se mai găsesc în țară. (...) La Timișoara, cartierul general al mișcării profesioniste, s-a ținut o importantă consfătuire. (...) Discuțiile au fost foarte ample și din ansamblul dezbaterilor reiese în mod clar, în anumite centre din Ardeal, încercarea de profesionalizare. (...) Primul club profesionist din România va exista, la Timișoara (...) Noua grupare se va numi Ripensia. (...) Trebuie multe cluburi profesioniste și în acest sens se face în Ardeal o propagandă foarte serioasă. Astfel, s-a sondat terenul la Cluj, Arad și Oradea. Sondajul făcut a dat roade și se pare că în aceste centre s-au găsit numeroase simpatii și nu va trece mult și vom afla despre crearea în aceste orașe a unor societăți similare cu Ripensia. Problema mare care se pune este aceea a relațiilor cu FSSR. Federația Societăților de Sport nu va putea agreea o asemenea grupare. (...) Programul de activitate al clubului profesionist Ripensia este compus din meciuri internaționale”¹⁹. Inițiativa rămâne în suspensie până în anul 1930, când odată cu înființarea Federației Române de Fotbal se acceptă și o variantă de profesionalism. Asumarea ideii de profesionalism de către cluburile din Timișoara și alături de ele de cele din Transilvania și Banat ilustrează o mai bună adaptare la vremuri și o înțelegere superioară a realității din partea a conducătorilor acestor entități și a oamenilor și sportivilor de aici. Reprezentanții cluburilor din Transilvania și Banat au fost primii din România care au sesizat cum merg lucrurile în sport și care va fi viitorul acestui sector de activitate și și-au asumat rolul de a promotori ai noilor curente, în ciuda piedicilor și opoziției celor din Vechiul Regat care s-au dovedit mai conservatori.

Noile idei promovate cu curaj de cluburile din Transilvania și Banat au avut ca efect apariția unui serial de dezvoltări inițiat de Gazeta sporturilor, singurului ziar de sport din România, la vremea aceea, în care se ofereau informații despre profesionalismul mascat practicat în fotbalul din România. Primul episod al seriei a fost dedicat Clubului Athletic al Minelor din Petroșani, deși numele clubului nu era precizat clar în text, unde jucătorii erau angajați ai companiei, dar desfășurau doar o activitate sportivă, fără să muncească efectiv. “La mirarea mea că n-am văzut niciodată minieri cu manichiuri asemeni vânzătorilor din magazinele de mode, am aflat multe despre traiul pseudo-minierilor fotbaliști. În primul rând, de muncă în sine nu este vorba. Fotbaliștii se bucură de o situație privilegiată. Muncă puțină, atât cât trebuie ca să se distreze. Toate acestea nu împiedică cu nimic asupra salariului care este bine cifrat și are o serie de anexe foarte importante. Zilele

---

¹⁹ *Profesionalismul în România / Inițiativa de la Timișoara / Prima consfătuire / Cluj, Arad și Oradea, centre viitoare / Relațiile cu FSSR*, în “Gazeta sporturilor”, 1 noiembrie 1928, p. 1.

de antrenament sunt respectate cu sfințenie, ele procurând celor ce se antrenează formă și fonduri. Dar golurile marcate nu sunt și ele o sursă de venituri? Desigur, se grăbește să răspundă ispravnicul cu care ne întreținem. Redăm textual: Noi înțelegem să stimulăm jucătorii, de ce nu încerci și dumneata?. Prin urmare fiecare punct este o sursă de venituri pentru minierii care joacă fotbal. (...)”²⁰. Un alt episod al serialului tratează chestiunea echipei unei uzine, după toate probabilitățile a celei din Reșița, și prezintă un sistem similar al angajării jucătorilor în funcții diverse și plata acestora cu salarii și prime speciale. “Funcție mică, renumerație mare: Am avut prilejul să discut cu un funcționar cunoscător al întregului aparat administrativ al uzinelor. M-am interesat de jucătorii echipei fabricii. (...) Un cunoscut jucător ocupă o funcție în care în mod regulat trebuie să primească un salariu egal cu cel primit de cei ce ocupă posturi similare. Adevărul este că salariul lui întrece mult cel normal, iar diferența reprezintă serviciile publicitare pe care le face întreprinderii, jucând în echipa ei. Totuși jucătorul cu pricina este amator și tratat la fel cu toți jucătorii din vestul regiunii. (...) Dar pericolul în acest fel de a vedea lucrurile nu este că se face profesionismul cel mai deșănțat sub masca sportului corporativ. Alceva trebuie să dea de gândit. Ușurința cum asemenea grupări practică un racolaj dezastruos. Astfel, nu de mult, am auzit de un internațional cu renume care părăsește orașul său, unde are o ocupație excelentă, ca să vină în regiunea în cauză și să capete o întrebuințare mult mai producătoare (...)”²¹. Alt articol din aceeași serie tratează cazul unor prime speciale oferite la pauza meciurilor, ca stimulent pentru rezultate bune în cadrul unui turneu care trebuia să fie o afacere de succes. “(...) La pauză, tabela de afișaj indica 0-0, rezultat care nu convenea managerului, mai ales că sconta și alte angajamente la București. (...) În cabină, unul dintre conducători, în loc să facă un apel înflăcărat la jucători, îi anunță că rectificarea rezultatului va aduce fiecărui jucător câte 500 de lei. (...) Hipnoza celor 500 și-a făcut efectul și victoria a fost a lor. (...)”²². O altă dezvăluire se referă la un soi de deconturi false practicate chiar de componenții echipei naționale. “De câte ori un meci important reclamă aducerea la București a unei serii de jucători din provincie, nu există lucru mai interesant decât cele câteva ore care urmează meciurilor (...) Amatorii se prezintă cu notele (deconturile n.r.). O lectură a unei asemenea note îți produce o impresie penibilă și vezi în intenția celui care a redactat-o nu o

²⁰ *Cluburi, conducători și jucători / Aspecte din culisele fotbalului românesc (I)*, în “Gazeta sporturilor”, 26 octombrie 1929, p. 3.

²¹ *Cluburi, conducători și jucători / Aspecte din culisele fotbalului românesc (V)*, în “Gazeta sporturilor”, 14 noiembrie 1929, p. 3.

²² *Cluburi, conducători și jucători / Aspecte din culisele fotbalului românesc (IV)*, în “Gazeta sporturilor”, 9 noiembrie 1929, p. 3.

dorință de despăgubire, ci una vădită de profit. (...) Deși fără altă ocupație decât jucător de fotbal amator, nababul de la Timișoara decontează trei zile de lucru pierdute a 300 de lei, bilet de tren la vagon de lux dus-întors, precum și o sumă destul de importantă pentru spețe diverse. Alt amator, funcționar ceferist, deși are permis de circulație gratuit, face un decont în care trece costul biletului întreg. Mai mult, după ce că are concediu oficial, trece în nota de cheltuieli despăgubiri pentru zilele de muncă pierdute. În sfârșit, un al treilea amator, medicinist de profesie, trece în decont despăgubiri pentru zilele pierdute ca intern la un spital de unde a avut concediu oficial, și nu uită să reclame o sumă destul de rotundă, pentru un presupus loțșitor.(...)”²³.

Tangențele sportului cu politica și mașinile elegante

Într-un alt episod dedicat tot Clubului Athletic al Minelor din Petroșani se insinuează ideea că sportul este promovat în zona marilor unități economice și cu scopul de a oferi muncitorilor alături de pâine și ceva circ, pentru a le distrage astfel atenția de la eventualele preocupări politice ce s-ar putea dovedi dăunătoare patronilor. “(...) S-a putut observa din alți ani că în regiunea noastră minieră se face sport mai mult decât în alte părți ale țării. (...) În primul rând sportul în aceste regiuni este organizat de însuși întreprinderile din partea locului care își fac în acest fel o publicitate vie, din cele mai eficace. (...) Afară de aceasta este și un mijloc de a îndepărta muncitorii de la o activitate politică nu tocmai potrivită cu interesele ordinii într-o asemenea instituție. Un cunoscut club din regiunea unde au avut loc de curând incidente sângeroase dispune de un fond de câteva milioane anual, compus din contribuția directorilor minei, precum și din ce se reține muncitorilor, fie că fac sau nu sport. Buna stare ce domnește în acest club se manifestă și prin semne exterioare. De pildă, cu prilejul vizitei făcute la București de echipa clubului s-a putut admira eleganța echipamentelor jucătorilor, precum și ținuta impecabilă a echipierilor care numai drept minieri nu puteau fi luați. Mai degrabă păreau acționari. Unul dintre jucători, vechi internațional, venise la București, cu o mașină proprie de o eleganță impresionabilă. Într-o discuție pe care am avut-o cu el ne-a explicat că ocupă un apartament elegant și se bucură de o situație materială excepțională. Ne-am gândit la biete cluburi, rezultatul unei pasiuni pentru sport, de multe ori în situația de a abandona din cauză că nu au 11 tricouri de o culoare...”²⁴. Dacă în zonele miniere și industriale, fotbalul era mijloc de îndepărtare al

²³ Cluburi, conducători și jucători / Aspecte din culisele fotbalului românesc (VII), în “Gazeta sporturilor”, 21 noiembrie 1929, p. 3.

²⁴ Cluburi, conducători și jucători / Aspecte din culisele fotbalului românesc, în “Gazeta sporturilor”, 24 octombrie 1929, p. 1.

atenției de la viața și activitatea politică, la Timișoara, oraș modern și cochet, fotbalul a fost ales ca armă de campanie electorală de un partid minoritar, după un model cunoscut și practicat deja cu succes în Ungaria. “Între alte particularități ale fotbalului timișorean e bine de citat un club care a intrat în solda unui partid politic. (...) La Timișoara se va stabili în curând cartierul general al unui partid minoritar care proiectează o ofensivă politică. S-a ales între alte arme și sportul. E o practică veche de mult cunoscută în Ungaria. (...) Noua sa situație de oficină politică nu este lipsită de interes. În primul rând clubul va beneficia de un sediu spațios, dar ce interesează este cheștiunea fondurilor. Banii destinați propagandei partidului vor alimenta cu prisosință necesitățile secției sportive. Avem nevoie de o echipă puternică - astfel s-a exprimat unul din fruntașii partidului, altfel nu e posibil să facem vreo propagandă. Bani sunt și achizitorii au început să circule. Nu e de mirare ca dat fiind sumele care se promet, echipa de reclamă a partidului politic să capete o consistență care să aducă partidului deplin succes în alegeri (...)”²⁵.

La atletism, premiul național pentru sport pentru un amator sută la sută

În contrast cu profesionalismul din fotbal, la atletism toată activitatea se baza pe pasiune. Ludovic Gall, unul dintre sportivii cu merite deosebite în slujba atletismului românesc, a devenit în luna iunie a anului 1935 primul atlet român care a fost onorat cu “Premiul național pentru sport”. Sportivul brașovean a intrat astfel într-o galerie selectă alături de alți mari sportivi ai României interbelice. “Premiul național pentru sport a fost acordat anul acesta lui Gall. Alergătorului Ludovic Gall din Brașov, care - pentru a treia oară - a câștigat maratonul balcanic. Până-n prezent premiul acesta - omagiu suprem pentru un atlet - a fost acordat echipajului Frim-Dumitrescu după performanța de la campionatul mondial de bob și lui Băzu Cantacuzino”²⁶.

Totuși, într-un interviu cu nuanțe personale Gall s-a dezvăluit a fi un sportiv amator get beget care practica atletismul din plăcere și pasiune. Reporterul a fost surprins să descopere “un Hercule pirpiriu”, de profesie croitor care se antrena când apuca, oriunde se putea, după orele de muncă. “În imaginația mea, Gall era un munte de om, un atlet, un Hercule. Cum altfel putea fi un maratonist, un om care înghite kilometri și pe care-l cheamă Gall și Ludovic? Dar am descoperit un Hercule pirpiriu ... de meserie croitor .... cu clientelă bună, mai ales sportivi. Care se antrenează dimineața, la prânz, seara, oricând are timp liber, pe unde apucă, pe stadion, la poalele Tâmppei, pe șosea. Mai ales pe șosea... Antrenamentul îl face de 2-3 ori pe săptămână. Se echipează, pleacă de la magazinul său și aleargă. Aleargă 5-10-15 km, după

---

²⁵ *Cluburi, conducători și jucători / Aspecte din culisele fotbalului românesc (VI)*, în “Gazeta sporturilor”, 16 noiembrie 1929, p. 3.

²⁶ *Premiul național pentru sport*, în “Gazeta sporturilor”, 7 iunie 1935, p. 1.

dispoziție. Uneori uită să marcheze. Și aleargă până i se face foame. Iar când mănâncă e ... vegetarian. “De zece ani de zile păzesc cu sfințenie (și cu plăcere) acest regim. Și mă simt foarte bine”²⁷. Imaginea creionată de acest paragraf este definitorie pentru conceptele de sport și de sportivi în România în perioada interbelice. Chiar și pentru un campion de nivel internațional cum era Gall, sportul era doar o pasiune, o activitate desfășurată după orele de muncă, fără un program riguros de antrenament și conceput pe criterii științifice. Tot acest interviu a scos la iveală faptul că primul atlet laureat cu premiul național pentru sport a început să alerge din întâmplare, dintr-un capriciu, cum se spunea în epocă. “În 1926 se disputa la Brașov, campionatul național de maraton. Nu eram deloc antrenat. Am intrat în cursă așa dintr-un capriciu. A câștigat căpitanul Vasile Cristescu. Iar eu am venit al treilea. Am prins curaj și de atunci concurez mereu. La Atena am atins 2 ore și 50 de minute. Nu e rău, dar pot să fac și mai bun”²⁸. Gall s-a relevat reporterului ca un burlac în vârstă de 35 de ani cu vise modeste, speranțe realiste și un simț al umorului tipic transilvănean. “Sper, orice sportiv trebuie să spere atunci când intră în concurs. Să nu vă închipuiți...știți eu nu am fost decât la Atena și Zagreb... Să nu vă închipuiți că mă sperie Parisul... Eu vreau să-mi fac cursa mea. Să realizez sub 2 ore și 50 de minute. Poate voi face 2 ore și 40 de minute. Și atunci e bine... Dar dacă câștigi ce faci? Mă însor! Adică te lași de sport? Da!”²⁹. De-a lungul carierei sale, Gall a câștigat proba de maraton la Jocurile Balcanice de trei ori (în 1932, 1933 și 1935), s-a clasat pe locul doi în 1935 și pe poziția a treia în 1937 și 1939 și a cucerit numeroase titluri naționale. Premiul național pentru sport care i s-a conferit în 1935 a fost și un fel de recunoaștere pentru activitatea athletică mai performantă a cluburilor din Transilvania în fața celor din Vechiul Regat.

Conduceri de club cu ștaif, jucători cu apucături

Un alt aspect specific al vieții cluburilor din Transilvania și Banat în perioada interbelică este reprezentat de componenta socială a celor care erau implicați. Majoritatea persoanelor din conducerea cluburilor sau a activității sportive din interiorul arcului carpatic aveau un statut social peste medie, cei mai mulți fiind doctori, profesori ori ingineri, însă unii dintre jucători, indiferent de meserie sau gradul de educație, aveau apucături mai puțin civilizate și corecte din punct de vedere moral.

---

²⁷ Gall în vizită la *Gazeta Sporturilor* / O deziluzie repede spulberată. Croitorul lumii bune a Brașovului. Cum, când și unde se antrenează. Vegetarian la masă și în dragoste. Iluzii, speranțe, realități, în “*Gazeta sporturilor*”, 11 septembrie, 1935, p. 1.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ *Ibidem*.

Astfel, la Cluj, Comitetul Regional al FSSR Cluj îl avea ca președinte pe dl. dr. Coriolan Tătaru, iar secretar general era dr. V. Mitter. De asemenea, la Timișoara, majoritatea Comitetului Regional era format din doctori și ingineri: “Alegerile pentru Comitetul Regional au dat următoarele rezultate: Comitetul regional: dr. Kovacs, dr. Lulia, dr. Bellu și dr. Frinksz; Subcomitetul regional: Murărescu - președinte, dr. Diminescu, dr. Hirber, Doslea, Lobi; Fotbal: Ing. Suciui Maior, Dr. Balasz, Zăgănescu (...); judecată (dr. Lazăr, Dr. Wiener (...)); Subcomisia sportivă - dr. Bellu; Juniori - dr. Kovacs; Feminine - Dra Vidrighin; Caransebeș - dr. Repede”³⁰. Mai mult, clubul Banatul Timișoara avea pe lângă doctori și profesori în comitetul de conducere și pe primarul orașului de pe Bega. “Duminică, 8 februarie a avut loc, în sala festivă a primăriei, adunarea generală anuală a societății sportive Banatul. (...) Dl. Eugen V. Vlad, președintele Comitetului Regional al FSSR, sufletul mișcării sportive din întreg cuprinsul Banatului și unul dintre pionierii acestui club, propune lista candidaturilor. Adunarea primește cu aclamații următorul Comitet: președinte - d. primar dr. Lucian Georgevici; vicepreședinți: d-nii. dr. S. Șagovici, Gh. Birăescu, prof. S. Bejan, dr. Bardossy, dr. T. Căpețianu, (...)”³¹. Chiar și între jucători existau numeroși oameni cu carte, iar unii chiar cu studii și titluri universitare, un exemplu în acest sens fiind jucătorul Universității Cluj, Hațiegan care, culmea ghinionului, a suferit o accidentare chiar în ziua când obținuse titlul de doctor în drept.” (...) În decurs de un ceas trei jucători de primă categorie au căzut victimă unor accidente nenorocite (...) Primul accident s-a întâmplat în meciul Victoria Cluj - RMS (Regia Monopolurilor Statului) Cluj (...). Celelalte două s-au petrecut în timpul meciului de campionat național Universitatea Cluj - UCAS Petroșani și au avut ca imediată consecință întreruperea jocului în minutul 29, la scorul de 1-0 pentru echipa din Valea Jiului. (...) În minutul 17, Rusu cade jos și își rupe mâna dreaptă, astfel încât Universitatea continuă în zece jucători. (...) În minutul 29, Peterffy și Hațiegan cad jos și în această cădere cel dintâi îl lovește pe cel de al doilea în față, provocându-i o fractură la baza nasului. Peterffy este exclus din joc de către arbitru, dar doctorul Mitter, președintele subcomisiei de Fotbal dă ordin ca meciul să fie întrerupt (...) accidentul este cu atât mai mult regretat cu cât în aceeași zi Hațiegan căpătase titlul de doctor în drept.”³² Pe de altă parte, analiza meseriilor practicanților de fotbal din Districtul de fotbal Aiud scoate

³⁰ *Adunarea generală a Comitetului Regional FSSR Cluj / Noul comitet regional Timișoara*, în “Gazeta sporturilor”, 30 decembrie 1924, p. 3.

³¹ *Timișoara - Adunarea Generală a CS Banatul*, în “Gazeta sporturilor”, 17 februarie 1925, p. 4.

³² *Ziua fracturilor în Cluj*, în “Gazeta sporturilor”, 9 iulie 1925, p. 2.

la iveală faptul că majoritatea jucătorilor erau muncitori (mecanici, trăgători sârmă, tehnicieni) întrucât cluburile activau în jurul unor fabrici sau uzine. Totuși, în loturile echipelor, se regăseau și practicanți ai altor meserii precum măcelar, tâmplar, pantofar, zidar, brutar, comerciant, croitor, sau frizer, în vreme ce numărul funcționarilor ori studenților era foarte redus.

Indiferent de meseriile avute în afara terenului, printre jucători existau și “uscături”, unii având pretenții exagerate, alții fiind mârșavi și necinstiți la negocierea contractelor etc. Un episod din serialul de dezvoltări invocat anterior prezintă cazul unui jucător vedetă care a pretins și a primit o motocicletă, pentru a nu părăsi clubul și al altora care au solicitat sprijin pentru promovarea bacalaureatului. “(...) Între ultimele vedete rămase la club se găsea un tânăr în repetate rânduri selecționat. În ajunul campionatului, fără să creadă pretențiile exagerate, acesta anunță managerul echipei că dorește să i se cumpere o motocicletă (...) Credeți că tânărul a fost refuzat? Nu, cererea a fost satisfăcută, cu o mică întârziere determinată de alegerea mașinuței. (...) De câțiva ani conducătorii de club au dat de altă pacoste: bacalaureatul. Nu este jucător care în situația de a da examenul de bacalaureat să nu facă apel la club. Bieții conducători nu au încotro și trebuie să facă uz de relații și posibilități ca jucătorii să fie satisfăcuți. (...)”³³. În fine, ultimul exemplu din aceeași serie de dezvoltări prezintă cazul unui jucător care a luat bani de la un club și apoi a refuzat să își onoreze angajamentul. “(...) Jucătorul ... avea nevoie de bani și în acest scop semnase un contract și intră în posesia sumei. (...) Pe vremea aceea nu se vorbea încă de profesionism. Erau însă oarecare speranțe că prefacerile iminente din fotbalul românesc să aducă și profesionismul. (...) Ținând seama de aceste perspective, clubul având intenția de a forma și o secțiune profesionistă a acceptat chiar să verse prin intermediul unei bănci din Timișoara câteva zeci de mii. (...) Jucătorul nu a vrut însă să rămână în clubul față de care se obligase cu toate că avea contract sever. (...) Deținătorii contractului s-u agitat și anunțau cel mai mare scandal. S-au liniștit însă oamenii. (...) O simplă mișcare de fonduri și în cea mai desăvârșită tăcere s-a făcut un transfer care a mirat multă lume”³⁴.

Concluzii

În privința specificului și fenomenelor din viața sportivă a perioadei interbelice, putem afirma că reprezentanții cluburilor din Transilvania și

³³ *Cluburi, conducători și jucători / Aspecte din culisele fotbalului românesc*, în “Gazeta sporturilor”, 31 octombrie 1929, p. 3.

³⁴ *Cluburi, conducători și jucători / Aspecte din culisele fotbalului românesc (VI)*, în “Gazeta sporturilor”, 16 noiembrie 1929, p. 3.

Banat au fost primii din România care au sesizat cum merg lucrurile în fotbal și care va fi viitorul acestui sector de activitate și și-au asumat rolul de a promotori ai noilor curente, în ciuda piedicilor și opoziției. Astfel, adoptând profesionalismul și militând pentru acceptarea sa, cluburile din fostele regiuni habsburgice au contribuit în mod semnificativ la transformarea sportului, în principal a fotbalului, dintr-o variantă de petrecere a timpului liber, într-o meserie aducătoare de câștiguri financiare. Curajul timișorenilor care au fost susținuți și urmați de majoritatea echipelor din Transilvania și Banat ilustrează o mai bună adaptare la vremuri și o înțelegere superioară a realității sportului.

Disputele cu caracter inter-etic au fost la ordinea zilei în activitatea sportivă a echipelor din Transilvania și Banat în timpul perioadei interbelice. Din această perspectivă, trebuie spus că relațiile sportive româno-maghiare în perioada interbelică au avut chipul și asemănarea conviețuirii dintre etnicii români și maghiari pe teritoriul Transilvaniei, Banatului și Crișanei. La nivel personal românii și ungurii s-au înțeles decent în majoritatea cazurilor. În schimb, la nivel de grup, fie partide, fie cluburi, relațiile au fost cu două fețe, existând atât înțelegere, cât și dispute. În fine, la nivel de organizații cu caracter național, naționalismul a dat de multe ori în clocot, iar relațiile au fost mai mereu tensionate. Pentru sportivii de la cluburile din Transilvania și Banat practicarea diverselor sporturi a reprezentat atât o cale de ascensiune socială, datorită avantajelor sau câștigurilor financiare, cât și o sursă de neazuri și probleme, existând sportivi care s-au confruntat cu probleme de sănătate, cu pierderea locului de muncă în urma participării la unele competiții. Trăgând linie putem afirma că activitatea cluburilor din Transilvania și Banat în perioada interbelică a contribuit la transformarea sportului dintr-un obicei straniu sau un simplu mod de petrecere a timpului liber într-un fenomen social major.

THE “HIDDEN HISTORY” OF SPORTS LIFE FROM TRANSYLVANIA AND BANAT IN INTERWAR PERIOD

(Abstract)

Many sports enthusiasts are probably already familiar with the successes of the interwar period marked in the clubs’ record for clubs such as Chinezul Timișoara, Ripensia Timișoara, UD Reșița, CA Oradea, Universitatea Cluj, CAM Petroșani, Colțea Brașov, Politehnica Timișoara or IAR Brașov. These sports clubs are part of the history of Romanian sport through the exceptional performances they achieved, through the large number of athletes that they provided for the national teams or that they referred to take part in the Olympic Games and World Championships. But the life of clubs and sports associations in Transylvania and Banat, in the interwar period, included more than the “visible history” represented by the performances achieved and the athletes from the clubs, that took part in competitions. There is also a part that we could call the “hidden history” of the activity of these sports organizations in Transylvania and Banat, which is less known, and this is the main concern of this article. Among the specific, but less known, phenomena of the sports movement in Romania during the interwar period we identified and analyzed the naivety in equipping sports facilities, minorities issues, attitudes towards sport professionalism, the social component of teams or the tangents of sport with politics.

Cuvinte cheie: perioada interbelică în România; cluburi sportive; minorități etnice; fenomene specifice; profesionalism mascat.

Keywords: interwar Romania; sports clubs; ethnic minorities; specific phenomena; masked professionalism.